

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV SYD RAPPORT 2008:24

ARKEOLOGISK FÖRUNTERSÖKNING STEG 1, 2008

Abbekås väster

Planläggning av markområden i västra delarna av Abbekås

Skåne, Skivarps socken, Skurups kommun

Dnr 421-2184-2008

Bengt Jacobsson

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Syd

Odlarevägen 5

226 60 Lund

Tel. 010-480 82 30

Fax 010-480 82 67

www.arkeologiuv.se

© 2008 Riksantikvarieämbetet

UV Syd Rapport 2008:24

ISSN 1104-7526

Kart- och ritmaterial Henrik Pihl

Layout Anita Esping Bodén

Tryck/Utskrift UV Syd, Lund, 2008

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

Innehåll

Inledning 5

Målsättning 5

Topografi och fornlämningsmiljö 5

Metod och utförande 7

Områden känsliga ur fornlämnings synpunkt 7

Område A: 7

Område B: 9

Område C: 9

Område D: 9

Område E: 10

Område F: 10

Registrerade fornlämningsmiljöer inom planområdet 10

Slutsatser 12

Referenser 13

Administrativa uppgifter 13

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan, Skåne län, med platsen för förundersökningen markerad med en cirkel.
Skala 1:250 000

Abbekås väster

Bengt Jacobsson

Inledning

Skurups kommun har för avsikt att planlägga ett större markområde väster om Abbekås för bostäder, service m.m. (fig. 1 och 2). Planområdet innehåller ett stort antal kända fornlämningar.

För att synliggöra fornlämningsituationen och ta fram ett arkeologiskt besluts- och planeringsunderlag inför planläggningen, har Länsstyrelsen i förfrågningsunderlag 2008-06-05 (lst. dnr 431-40534-08) uppdragit åt Riksantikvarieämbetet UV Syd i Lund att genomföra en arkeologisk utredning steg 1.

Abbekås ligger vid Östersjöns strand. Planområdet, som delas av väg 9, vilken går genom Abbekås i nordost-sydvästlig riktning, omfattar ca 160 hektar. De i det följande redovisade utredningsresultaten omfattar ca 97 hektar, vilka utgörs av den del av planområdet som ligger sydväst om väg 9. För området öster om väg 9 finns bevarandepan, och här föreslås inga förändringar (fig. 2).

Målsättning

Målsättningen med utredningen har varit att översiktligt redovisa, dels den kända fornlämningsituationen, dels de områden som är känsliga ur fornlämnings synpunkt.

Topografi och fornlämningsmiljö

Den del av planområdet som berörs av följande utredning ligger nordväst om väg 9. Inom utredningsområdet finns idag bostäder, gator, gång- och cykelvägar, park- och naturområden samt till viss del även jordbruksmark. Åt norr gränsar området till Abbekås golfbana, där arkeologiska undersökningar gjordes i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet (Hansson 1993). I väster finns jordbruksmark och i sydost begränsas området av väg 9. En knapp kilometer norr om planområdet rinner Skivarpsån ut i havet. Jordarten utgörs till största delen av sandjordar. Nivåerna inom området varierar mellan ca 5 och 15 meter över havet.

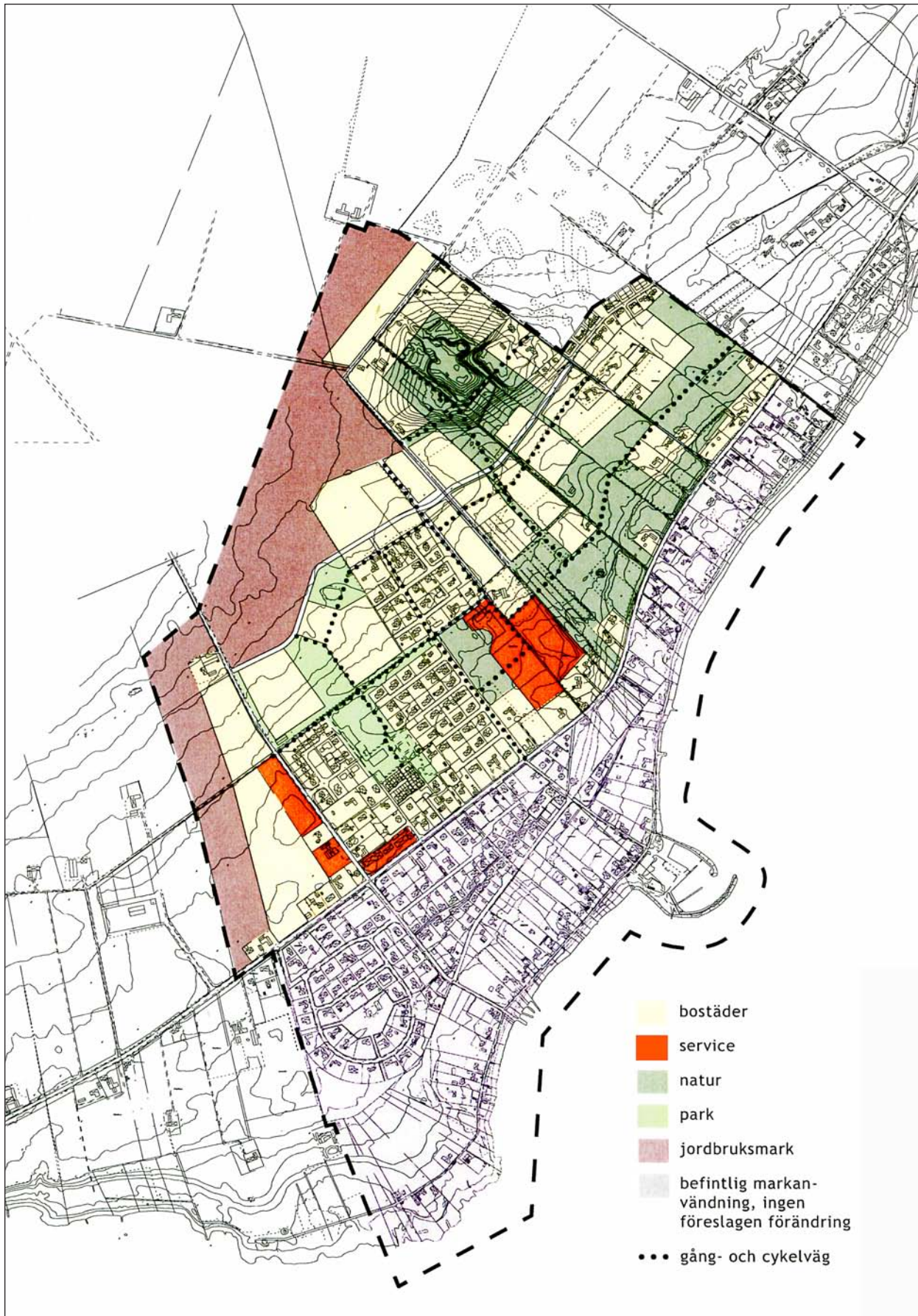

Fig. 2. Planförslag inför utbyggnad inom Abbekås.

Inom planområdet, såväl som i det omgivande landskapet, finns ett stort antal sedan tidigare kända fornlämningar bestående av boplatser och gravar från förhistorisk tid. Flera av dessa utgörs av väl synliga gravhögar, medan andra gravar samt boplatser ligger dolda under dagens markyta (se nedan och fig. 4).

Flera arkeologiska undersökningar har alltsedan 1920-talet företagits i området. Dessa har omfattat gravhögar och flatmarksgravfält från bronsålder och järnålder men även boplatzlämningar från främst bronsålder och stenålder.

Metod och utförande

Utredningen genomfördes som en kombinerad byrå- och fältinventering.

Inledningsvis granskades Riksantikvarieämbetets fornminnesregister samt uppgifter om tidigare utförda arkeologiska undersökningar och observationer inom planområdet. För att skapa en överblick av området granskades även relevant kartmaterial. Dessa kartor utgjordes av:

- Fastighetskartan.
- Riksantikvarieämbetets fornlämningsöversikt.
- Jordartskartan från 1980-talet.
- Häradskartan från 1914.
- Generalstabskartan från 1864.
- Skånska rekognoseringskartan från tidigt 1800-tal.
- Arrhenius fosfatkarta 1929-1934.
- Karta över Öremölla by från 1766.

Fältinventeringen utfördes under två dagar i mitten av augusti (13/8 – 14/8 år 2008), varvid markförhållanden, topografi, befintlig bebyggelse, eventuella lösfynd m.m. noterades. Områden som utifrån byråinventeringen och fältinventeringen bedömdes känsliga ur fornlämnings synpunkt valdes vid detta tillfälle ut och markerades på karta. Observera att dessa områden, och de sedan tidigare registrerade fornlämningarna, nedan redovisas under skilda rubriker.

Områden känsliga ur fornlämnings synpunkt

Inom det ca 97 hektar stora området har 6 områden bedömts känsliga ur fornlämnings synpunkt (Område A–F i fig.3).

Område A:

Området utgörs av en ca 107 000 m² stor yta som idag består av åkermark. I norra delen ligger en gravhög, RAÄ 112 i Skivarps socken. Enligt 1766 års karta över Örmölla by ligger högen inom Smörshögsåkern. Högen är benämnd Smörshög. Folke Hansen vid Lunds universitets historiska museum undersökte delar av högen år 1923 varvid gravar påträffades (se fornlämningsregistret).

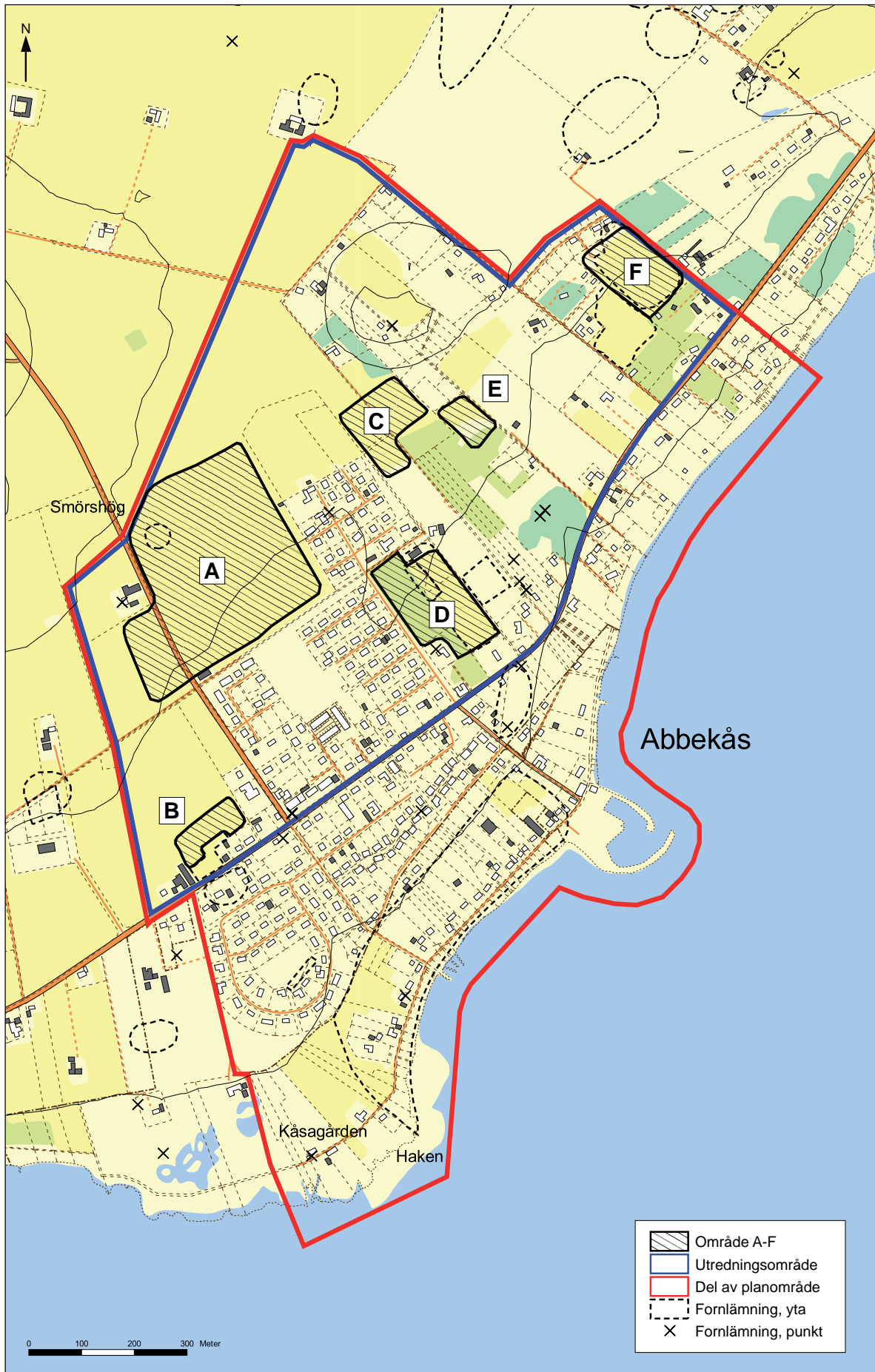

Fig. 3. Områden känsliga ur fornlämnings synpunkt (A–F) inlagda på ekonomiska kartan.

Högen är idag överodlad och tecknar sig som en flack förhöjning i ett höglänt område som sluttar svagt åt söder. Även mot norr faller terrängen svagt mot något lägre liggande områden. I högens närhet kan finnas fler under mark dolda gravar, men även förhistoriska boplatzlämningar. Den flacka sydslutning inom vilken område A ligger kan i sin helhet betecknas som bra läge för förhistoriska boplatser.

Vid inventeringstillfället fanns stubb på större delen av området utom i den västra delen där det fanns bar jord. Några fynd i marken kunde inte noteras.

Område B:

Område B ligger i den västra delen av planområdet, strax norr om väg 9. Områdesytan uppgår till knappt 7 400 m². Området gränsar i söder till RAÄ 32 i Skivarps socken, ett gravfält undersökt av Folke Hansen 1922 och 1925–26. Vid dessa undersökningar påträffades 27 urnegravar från bronsålder och 6 brandgravar från järnålder (se fornlämningsregistret).

Område B ligger på en svag norrslutning ner mot en flack sänka. Jordarten utgörs av sand. Några fynd påträffades inte i marken. Fler till RAÄ 32 hörande gravar kan förekomma inom området.

Område C:

Området ligger centralt inom planområdet. Ytan uppgår till knappt 16 000 m². Området utgörs av ett höjd med flack sydslutning, bevuxen med gräs. Åt sydost finns en skogsplantering och genom området löper en gång- och cykelbana. Några kända fornlämningar finns inte den omedelbara närheten, men inom villabebyggelsen, drygt 100 meter åt sydväst, har en halv täljstensform för gjutning av fyra bronsskäror påträffats (RAÄ 75 i Skivarps socken). Höjden och sydslutningen kan betraktas som bra läge för förhistoriska boplatser. Några fynd påträffades inte.

Område D:

Området ligger centralt inom planområdet, ca 100 meter från väg 9. Den nordöstra delen är gräsbevuxen, medan det inom den sydvästra delen finns tät tallskog. Topografin domineras av ett tydligt höjdläge som i söder övergår i en flack sydslutning. Åt öster avgränsas området av en gångstig, medan den åt väster begränsas av en bilväg. Ytan för område D uppgår till ca 26 600 m².

Under 1995 gjorde Riksantikvarieämbetet UV Syd en arkeologisk utredning av området (Torstensdotter-Åhlin & Linderoth 1997). Sökschakten grävdes huvudsakligen i den östra gräsbevuxa delen. Den västra delen var svårtillgänglig beroende på den täta skogen, varför endast ett fåtal schakt grävdes här. Vid utredningen påträffades ett 50-tal anläggningar bestående av gropar, härdar, stolphål och en urnegrav. Denna följdes under 1996 upp av en förundersökning och en begränsad slutundersökning i den nordvästra delen av det gräsbevuxna området (Torstensdotter-Åhlin 1997). Här fanns kulturlager, stolphål, gropar samt fem brandgravar. De senare från bronsålder. Totalt undersöktes 600 m².

Eftersom endast en begränsad del av området slutundersöktes, finns fler boplatzlämningar, och troligen även gravar, kvar inom det

område som utreddes 1995. Med stor sannolikhet finns även lämningar inom det skogsklädda västra området där utredningsschakt endast i begränsad omfattning kunde grävas 1995. Område D bör därför bli föremål för fortsatta arkeologiska insatser. Några fynd påträffades inte vid inventeringen.

Område E:

Området gränsar i sin västra del till område C och utgörs av en delvis skogsklädd flack höjdrygg. Vegetationen utgörs av gräs samt granar i blandad ålder. I norra kanten finns en öst-västlig gång- och cykelbana. Åt väster finns ung granskog, och åt öster faller terrängen ner mot lägre liggande områden. Ytan för område E uppgår till ca 5 600 m².

Några kända fornlämningar finns inte i direkt anslutning till området, men topografin talar för att det här kan finnas förhistoriska boplatslämningar såväl som gravar. Några fynd påträffades inte vid inventeringen.

Område F:

Området, som täcker en yta av ca 17 600 m², ligger i den norra delen av planområdet. Det avgränsas åt nordväst och sydost av befintlig villabebyggelse, åt nordost av en gångstig och åt sydost av ett grönområde. Vid inventeringstillfället utgjordes vegetationen av högt gräs. Topografin faller svagt åt söder.

År 1992 genomfördes en arkeologisk utredning som bl.a. berörde det område som här betecknas område F. Utredningen omfattade ett 87 000 m² stort planområde (Torstensdotter-Åhlin & Hellerström 1999). Inom område F påträffades då 30 stolphål, 20 gropar, 6 härdar och ett ca 600 m² stort kulturlager. Omedelbart söder om område F påträffades också ett 20-tal anläggningar bestående av stolphål, gropar och härdar. Inom den övriga delen av utredningsområdet, som sträckte sig vidare mot sydväst (se rapporten) fanns inga fornlämningar.

Område F undantogs då från exploatering, medan området omedelbart söder om område F slutundersöktes år 1993 (Torstensdotter-Åhlin & Hellerström 1999). Här undersöktes en yta om totalt 2 200 m² med boplatslämningar från yngre bronsålder.

Då förhistoriska boplatslämningar redan konstaterats inom område F bör området bli föremål för fortsatta arkeologiska insatser.

Registrerade fornlämningar inom planområdet

(Utförligare beskrivning av nedanstående fornlämningar i Skivarps socken finns i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister FMIS fig. 4).

- RAÄ 18: Gravhög. Undersökt 1923 och återställd.
- RAÄ 19:1: Gravhög. Undersökt 1922 och återställd.
- RAÄ 19:2: Gravhög och urnegravfält. Gravfältets utsträckning är inte känd.
- RAÄ 20:1–2: Gravhög och gravfält med osäker utsträckning. Gravhögen undersöktes 1922 och återställdes.

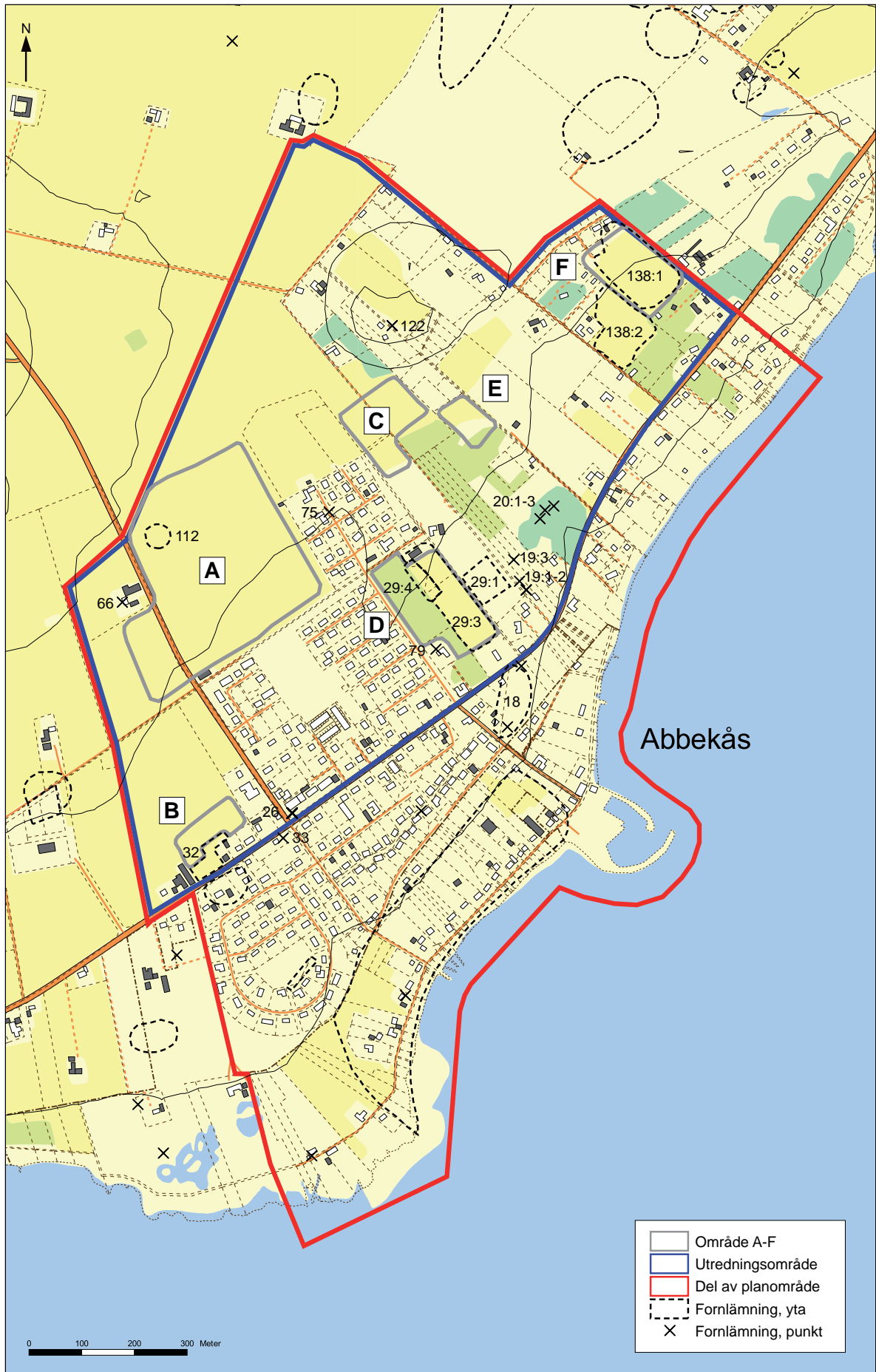

Fig. 4. Kända fornlämningar (nummer) och områdena känsliga ur fornlämningssynpunkt (A–F) inlagda på ekonomiska kartan.

- RAÄ 26: Gravhög. Undersökt 1982 och borttagen.
- RAÄ 29:1: Flatmarksgravfält och boplat. Gravfältet delvis undersökt 1935, 1936 och 1950. Dess utsträckning är inte känd. Boplat påträffad vid utredning 1995.
- RAÄ 29:2: Flatmarksgravfält med stenkammargrav. Delvis undersökt 1935. Utsträckningen inte känd.
- RAÄ 29:3: Grav- och boplatområde. Påträffad vid utredning 1995.
- RAÄ 29:4: Grav- och boplatområde. Delvis undersökt 1995.
- RAÄ 32: Flatmarksgravfält. Delvis undersökt och borttaget 1925–26. Gravfältets utsträckning är inte känd.
- RAÄ 33: Två urnegravar. Osäkert läge.
- RAÄ 66: Lösfynd av flintyxa.
- RAÄ 75: Fyndplats för gjutform från bronsålder.
- RAÄ 79: Fyndsamling. Sländtrissa av sandsten, yxor, mejslar och dolk av flinta m.m.
- RAÄ 112: Gravhög (Smörshög). Undersökt 1923. Högen ej totalundersökt. Ligger inom område A.
- RAÄ 122: Rest sten ("Faxebjersstenen") samt flatmarksgrav. Stenen är borttagen. Graven undersökt 1932.
- RAÄ 138:1: Boplat. Påträffad vid utredning 1992.
- RAÄ 138:2: Boplat. Undersökt 1995. Yngre bronsålder.

Slutsatser

I texten ovan redovisas dels de sedan tidigare kända fornlämningarna och dels de områden som vid sidan av dessa också bedömts känsliga ur fornlämningssynpunkt. De sex områden som betecknas som känsliga ur fornlämningssynpunkt omfattar totalt en yta av knappt 180 000 m². De har framförallt valts på grund av sitt topografiska läge och i vissa fall på grund av närheten till redan kända fornlämningar. Inom de flesta områden fanns vegetation i form av gräs, stubb eller skogsplantering, vilket försvårade sökandet efter lösfynd. Några sådana påträffades därför inte. I några fall sammanfaller de kända fornlämningarna med de områden som bedömts känsliga ur fornminnes-synpunkt (Område D och F). Inom ett område (Område A) finns en sedan länge registrerad och överplöjd gravhög (RAÄ 112, Smörshög). Enligt fornminnesregistret är högen inte helt undersökt. Område B gränsar intill ett känt gravfält (RAÄ 32). Områdena C och E är valda enbart utifrån det topografiska läget.

Sammanfattningsvis kan sägas att trakten kring Abbekås utgörs av en fornlämningsrik bygd, vilket visar sig i den stora mängd kända fornlämningar som finns inom, såväl som runt omkring det aktuella planområdet. Förutom dessa fornlämningar och de sex områden som bedömts känsliga ur fornlämningssynpunkt kan det inte uteslutas att det finns ytterligare områden med under mark dolda fornlämningar.

Referenser

- Torstensdotter-Åhlin, I. 1997. Arkeologisk utredning. Skåne, Skivarps socken, Örmölla 13:27. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1997:15*.
- Torstensdotter-Åhlin, I. & Linderöth, T. 1997. Två bronsåldersgravar i Abbekås. Skåne, Skivarps socken, Örmölla 13:27. 1996. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1997:78*.
- Torstensdotter-Åhlin, I. & Hellerstöm, S. 1999. Arkeologisk utredning och slutundersökning. Örmölla 39:6 RAÄ, Skivarps socken, Skurups kommun, Skåne. *Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1999: 51*.
- Hansson, M. 1993. Abbekås golfbana. Arkeologisk förundersökning och antikvarisk kontroll 1987-88. Arkeologisk förundersökning 1988.
Arkeologisk utredning 1991. RAÄ 77, 88, 90, 91, 92, 93, 106, 107, 121 (V. Nöbbelöv sn). Osteologisk rapport Caroline Arcini. *Riksantikvarieämbetet Byrån för Arkeologisk Undersökningar. UV Rapport dnr. 1575/88, 4145/88, 1573/88 och 7684/90*.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-2184-2008.
Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-40524-08,
2008-07-02.
Projektnummer: 10995.
Undersökningstid: 13-14 augusti 2008.
Projektledare: Bengt Jacobsson.
Planområdets yta: 160 hektar
Inventerad yta: 97 hektar.
Läge: Ekonomiska kartan, blad 1D 8b Dybeck och 1D 8c Abbekås.
Koordinatsystem: Rikets
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn: x 6142,2
y 1339,7
Dokumentationshandlingar: Digitalt dokumentationsmaterial förvaras hos UV Syd i Lund Fynd:
Inga fynd.

UV Syds rapportserie 2008

1. Västervång 2:25 m. fl. Trelleborg och Västra Tommarps snr. AU
Bengt Jacobsson
2. Ett härdområde i Påarp, Välluvs sn. AU
Sven Hellerström
3. Kyrkheddinge, Nordanå och Grevie–Beden. Kyrkheddinge, Burlöv, Görslöv och
Nevishögs snr. AU steg 1
Tyra Ericson
4. I utkanten av S:t Jörgens Hospital. Landskrona. FU
Bengt Jacobsson
5. Förhistoriska boplatzlämningar vid Dalabadet. Dalköpinge sn. FU och SU
Håkan Aspeborg
6. Vattenledning från Norje till Pukavik. Ysane sn. AU och FU
Håkan Aspeborg
7. Hunnerup. Lund. FU
Håkan Aspeborg
8. Strövelstorp 9:3 m. fl. Strövelstorps sn. AU
Thomas Andersson
9. Köpingebro 8. St. Köpinge sn. AU
Tyra Ericson
10. Östra Ramlösa, framtida utbyggnadsområde. Helsingborgs stad och Välluv sn. AU
Thomas Andersson
11. Maglarp 24:2 Maglarps sn. AU
Bengt Jacobsson
12. Utbyggnadsområde Vintrie. Bunkeflo sn. AU steg 2
Bengt Söderberg
13. Döserygg – område 11:2. Håslövs sn. FU
Magnus Andersson & Björn Nilsson
14. Östra Grevie, Östra Grevie sn. AU
Tyra Ericson
15. Trafikplats Österleden–Fältarpsvägen. Helsingborg. FU & SU
Håkan Aspeborg
16. Väster om Tygelsjö. Tygelsjö sn. AU
Bo Strömberg
17. Väg E6 Trelleborg–Vellinge. Förhistoriska gravar samt medeltida by. FU
Bengt Jacobsson med bidrag av Per Lagerås och Mats Riddersporre
18. Överföringsledning till Bjuv. Ekeby m.fl. socknar AU steg 1
Thomas Andersson
19. Utredning vid Karlslundsgården i Rebbelberga bytomt. Rebbelberga sn. AU
Katalin Schmidt Sabo
20. Hjärup 9:8 inom Hjärups gamla bytomt. Uppåkra sn. FU
Katalin Schmidt Sabo
21. Västra Ingelstad 6:1. Västar Ingelstad sn. AU
Håkan Aspeborg
22. Del av Västervång 2:25 m. fl. Trelleborg FU
Håkan Aspeborg
23. Utbyggnadsområde 174 S Råbylund. Stora Råby sn. FU
Anna Lagergren
24. Abbekås väster. Skivarps sn. AU steg 1
Bengt Jacobsson